

Nr 169.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående anslag för undervisning i entomologi m. m. vid universitetet i Lund; given Stockholms slott den 7 april 1916.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t, med ändring av den i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkten 86, gjorda framställningen om anvisande av ett extra anslag å 3,000 kronor, härmed föreslå riksdagen

att till uppehållande av undervisning i entomologi och vård av de entomologiska samlingarna vid universitetet i Lund anvisa på extra stat för år 1917 ett anslag av 4,500 kronor, att utgå under förutsättning att för tjänstgöringens bestridande, enligt av Kungl. Maj:t fastställda bestämmelser, fullt lämplig person finnes att tillgå.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

K. G. Westman.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
7 april 1916.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden: HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

— — — — —
Föredragande departementschefen, statsrådet Westman yttrade härefter:

Anslag för
undervisning
i entomologi
m. m. vid
universitetet
i Lund.

År 1900 beviljade riksdagen på extra stat för år 1901 ett belopp av 3,000 kronor för uppehållande av undervisning i entomologi och vård av de entomologiska samlingarna vid universitetet i Lund. Anslaget skulle utgå under förutsättning att fullt lämplig person för tjänstgöringens bestridande funnes att tillgå. Samma belopp har under enahanda förutsättning beviljats på extra stat för vart och ett av åren 1902—1916. Beträffande de skyldigheter, som skola åligga den med anslaget avlönade föreståndaren för entomologiska avdelningen av universitetets zoologiska institution, är genom nådigt brev den 17 oktober 1900 föreskrivet, att föreståndaren skall under zoologie professorns överinseende hava närmaste uppsikten över de entomologiska samlingarna med avseende på såväl deras noggranna vårdande och bevarande i bästa skick som deras behöriga ord-

nande för vetenskapligt bruk; samt att föreståndaren skall under lästermi-
nerna föreläsa offentligt två timmar i veckan över entomologi (systematik
och biologi) samt över ämnet för föreläsningarna samråda med professorn
i zoologi, dock att på lämplig årstid föreläsningar må kunna utbytas mot
entomologiska exkursioner.

Från universitetets sida var anslaget från början begärt å ordinarie
stat. Då föredragande departementschefen den 13 januari 1900 inför
Kungl. Maj:t anmälde anslagsäskandet, yttrade han, att för ifrågavarande
ändamål ej torde, »åtminstone icke för närvarande», krävas anslag å ordi-
narie stat. Yrkanden om det extra anslagets utbytande mot anslag å
ordinarie stat hava sedermera vid ett par tillfällen framkommit.

Den ovannämnda förutsättningen, »att fullt lämplig person för tjänst-
göringens bestridande finnes att tillgå», har häftats vid omförmälda extra
anslag på hemställan av statsutskottet vid 1900 års riksdag. Vid behand-
ling av Kungl. Maj:ts förslag om det extra anslagets anvisande yttrade
utskottet i berörda hänseende följande:

Då antalet av dem, vilka i vårt land ägna sig åt entomologiska studier, icke torde
vara så stort, att det kan med visshet påräknas, att någon fullt kompetent person all-
tid må vara att tillgå för uppehållande av en lärarbefattning i ämnet vid Lunds uni-
versitet, har utskottet ansett beviljandet av anslag för ifrågavarande ändamål böra vara
beroende därpå, att härtill förefinnes fullt lämplig person. På grund av i statsråds-
protokollet meddelade upplysningar synes det kunna antagas, att därest anslaget be-
viljades, förordnande att uppehålla undervisningen och vårda de entomologiska sam-
lingarna skulle komma att meddelas för docenten vid nämnda universitet Simon Fred-
rik Bengtsson, vilken förut bestritt sådan tjänstgöring. I anledning av dessa upplys-
ningar har utskottet icke velat motsätta sig anslagets beviljande; dock anser utskottet
detsamma böra få utgå endast under förutsättning att fullt lämplig person för be-
stridandet av ifrågavarande tjänstgöring finnes att tillgå.

Befattningen i fråga har alltsedan år 1901 innehafts av Bengtsson.

Jag nämnde nyss, att yrkanden framställes om det extra anslagets ut-
bytande mot anslag å ordinarie stat. Senast gjordes detta i sammanhang
med övriga riksdagspetita från universitetet i Lund, avsedda att föreläggas
1916 års riksdag. Alternativt var då även fråga om anslag till upprät-
tande av en personlig lärarbefattning för docenten Bengtsson. I enlighet
med min av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan föreslog Kungl.
Maj:t emellertid riksdagen i statsverkspropositionen under åttonde huvud-
titeln, punkten 86, att för ifrågavarande ändamål anvisa fortsatt anslag,
3,000 kronor, på extra stat för år 1917.

Omständigheter hava nu tillkommit, som göra, att innan riksdagen
ännu fattat beslut om beviljande av nyssberörda extra anslag, frågan om

att i ämnet avlåta ändrad framställning till riksdagen torde böra tagas i övervägande. För ändamålet anholder jag att först helt kort få erinra om de handlingar, som lågo till grund för Kungl. Maj:ts nyssberörda förslag.

Det var professorn i zoologi vid universitetet i Lund H. Wallengren, som under år 1915 upptog frågan om förändring av föreståndarbefattningen vid den entomologiska avdelningen av zoologiska institutionen. I en den 28 april 1915 till det större akademiska konsistoriet i Lund avlåten skrivelse hemställde Wallengren, att ifrågavarande befattning måtte uppföras å ordinarie stat samt beträffande lön och andra förmåner likställas med laborators- och observatorsbefattningar vid universitetet. Begynnelseavlöningen borde förty bli 4,500 kronor, därav tjänstgöringspenningar 1,500 kronor. Därtill skulle komma två ålderstillägg till lönen, vardera å 500 kronor, efter respektive fem och tio års tjänstgöring, med rätt för innehavaren av den nuvarande befattningen att, därest han utnämnes till den ordinarie tjänsten, räkna sig till godo sin föregående tjänstgöring. Innehavaren av sagda tjänst skulle benämnas föreståndare för den zoologiska institutionens entomologiska avdelning samt vara skyldig att dels utöva närmaste vården och tillsynen över de entomologiska samlingarna, dels ock föreläsa i entomologi två timmar i veckan ävensom under två timmar i veckan leda praktiska övningar i entomologi.

Vad Wallengren i skrivelsen anfört till stöd för sin framställning återupptages i allt väsentligt i en senare av honom avlåten skrivelse, till vilken jag återkommer i det följande.

Wallengrens framställning till konsistoriet förordades av den matematisk-naturvetenskapliga sektionen av universitetets filosofiska fakultet. En ledamot av sektionen var dock härvid skiljaktig och anförde, att kravet åtminstone hörde till de mindre viktiga samt att entomologien näppeligen borde på ett så starkt sätt tillgodoses, som av Wallengren ifrågasattes. Befattningen hade från början bort bli en amanuens- eller assistentbefattning.

Inom det större akademiska konsistoriet yppade sig i denna fråga skiljaktiga meningar, i det att visserligen konsistoriets beslut utföll till förmån för Wallengrens yrkande men jämväl ett under diskussionen framkommet förslag att begära de ifrågasatta avlöningsförmånerna för docenten Bengtsson personligen vann livlig anslutning.

Beträffande nu omförmälda anslagsfråga yttrade kanslern för rikets universitet i skrivelse den 5 oktober 1915:

Vad beträffar förslaget om inrättande av en lärarbefattning i entomologi vill jag erinra om den särskilda ställning, studierna och undervisningen i detta ämne intaga vid det sydsvenska universitetet, vilket ävenledes tagit sig ett uttryck i de olika

framställningar, som från universitetets sida gjorts om inrättande av en ordinarie lärarbefattning i ämnet. Otvivelaktigt är, att på grund av här föreliggande särskilda omständigheter det skulle för universitetet vara synnerligen fördelaktigt, om den föreslagna lärarbefattningen kunde bli med angivna löneförmåner uppförd å ordinarie stat. Skulle Kungl. Maj:t under nuvarande förhållanden anse sig förhindrad framlägga förslag i berörda syfte, synes mig med hänsyn till den förtjänste vetenskapsman, som för närvarande innehar föreståndarbefattningen, billigheten fordra, att de ifrågasatta löneförmånerna utverkas åt honom personligen, så att tillfälle måtte beredas honom att under tryggare ekonomisk ställning få fortsätta sitt förtjänstfulla arbete i vetenskapens och undervisningens tjänst. I övrigt tillåter jag mig hänvisa till den utförliga framställning i ämnet, som av professorn Wallengren ingivits till konsistoriet. Skulle ifrågavarande anslagsbegäran ej vinna avseende, bliver det hittills å extra stat för ändamålet utgående anslaget fortfarande behöfligt även för år 1917.

Såsom nämnts ledde den gjorda framställningen blott till äskande av fortsatt extra anslag till belopp av 3,000 kronor på 1917 års stat.

Nu har universitetskanslern gjort en ny framställning i ämnet, likaledes föranledd av en hos det större konsistoriet i Lund av Wallengren gjord skriftlig hemställan.

I skrivelsen återupprepar Wallengren vad han anfört i sin av mig nyss omförmälda utredning och söker genom ytterligare andragna skäl stärka sina yrkanden, vilka numera alternativt avse upprättande av en personlig befattning för Bengtsson. Jag skall här återgiva det huvudsakliga av vad Wallengren anfört till stöd för dessa yrkanden och följer då hans senare skrivelse.

Docenten Bengtsson hade, yttrar Wallengren, alltsedan adjunkten Thomssons fränfalle år 1899, salunda i nära 18 år, varit föreståndare för den entomologiska avdelningen vid den zoologiska institutionen i Lund och härför åtnjutit det på extra stat utgående arvodet av 3,000 kronor årligen. Under de senaste sju åren hade han dessutom innehaft docentstipendium. Med år 1916 utginge emellertid det nämnda stipendiet, och då han innehaft detsamma under så lång tid, torde en ytterligare förlängning icke kunna ifrågakomma, varför han efter en adertonårig väl vitsordad och förtjänstfull verksamhet vid universitetet skulle nödgas återgå till en inkomst av endast 3,000 kronor. Enär Bengtsson vid erhållandet av docentstipendiet för att odelat kunna ägna sig åt sin universitetstjänst avgick från sin då innehavda lärarbefattning vid Lunds privata elementarläroverk, stode han snart utan någon annan inkomstgivande extra befattning och såge sig därför också nu för säkerställandet av sin familj nödsakad att söka skaffa sig en mera avlönad och tryggare befattning än den, universitetet kunnat bereda honom. Han hade därför i dagarna ingivit ansökan till ett vid Jönköpings högre allmänna läroverk ledigt lektorat. Då Bengtsson vore synnerligen starkt vetenskapligt meriterad och dessutom innehade mångåriga lärarmeriter, kunde det anses säkert, att han också erhöle det sökta lektoratet. Härmed skulle han sålunda lämna den befattning, som han under en lång följd av år innehaft vid Lunds universitet. Då det syntes för universitetet vara i hög grad beklagligt, om Bengtsson

i följd av ovan omnämnda omständighet skulle se sig nödsakad att från universitetet övergå till läroverken, borde konsistoriet söka utverka åtgärder till avvärjande av denna eventualitet.

Ända sedan år 1830, alltså i mer än 85 år, hade en särskild föreståndare varit anställd vid universitetets entomologiska samlingar, och föreståndarskapet hade ända från år 1843 till år 1899 med undantag av åren 1859—1864, då föreståndaren endast var tillförordnad, sålunda under 51 år bestritts av en ordinarie tjänstinnehavare, nämligen en ordinarie adjunkt i entomologi.

Universitetets åtgöranden för att få vården om de entomologiska samlingarna uppdragen åt särskild fackman hade varit betingade av insikten om att dessa samlingar vore synnerligen dyrbara och ömtåliga samt därför också krävde sin alldeles särskilda fackmässiga skötsel.

De entomologiska samlingar, som universitetet för närvarande ägde, vore synnerligen rikhaltiga och av ett för vetenskapen oskattbart värde. De utgjordes nämligen till stor del av s. k. typsamlingar, på vilka framstående entomologer, sådana som Fallén, Zetterstedt, Dahlbom och Thomsson, baserat sina omfattande och för kändedomen om vår insektsfauna grundläggande arbeten. I alla tvistiga fall måste varje efterföljande forskare vädja till dessa samlingar, och de hade därför en viktig betydelse för studiet av icke blott vår skandinaviska utan hela den norra tempererade zonens insektsfauna överhuvud. I själva verket ägde icke någon annan institution inom de skandinaviska länderna några insektssamlingar, som genom sin mångsidighet och betydelse kunde mäta sig med dessa. Det vore därför också av synnerligen stor vikt, att vården om dessa samlingar omhänderhades av en fackmässigt utbildad entomolog, enär endast en sådan kunde ägna dem en fullt betryggande tillsyn och skötsel.

Ärligen besöktes dessa samlingar för studier av in- och utländska forskare, ärligen utsändes från samlingarna till låns material till in- och utländska specialister, och i de fall, då materialet ej lämpligen kunde sändas, företog föreståndaren med ledning av samlingarna en ingående undersökning samt lämnade de begärda upplysningarna. Det torde vara tydligt, att allt detta icke skulle kunna äga rum, om icke den zoologiska institutionen hade tillgång till en fackmässigt utbildad och med dessa samlingar, som innehölle 50,000-tals olika insektarter, fullt förtrogen entomolog.

Den systematiska entomologien ägde en så stor omfattning och vore inom sig själv så väl begränsad, att zoologerna i allmänhet, vilkas huvudsakliga arbeten låge inom andra områden, ej kunde undervisa i denna del. Härför fordrades att på ett mera ingående sätt hava ägnat sig åt entomologiska studier, att med andra ord vara speciell entomolog. Detta förhållande och den entomologiska vetenskapens stora betydelse hade redan år 1845 förmått professor Sven Nilsson att föranstalta om föreläsningar i entomologi. På hans förslag förordnades nämligen då entomologie adjunkten Dahlbom att två timmar i veckan hålla offentliga föreläsningar i ämnet. Ända sedan denna tid, alltså i mer än 70 år, hade undervisning i entomologi utan avbrott meddelats vid Lunds universitet, och att denna undervisning med intresse omfattats visade det förhållande, att under de senaste 10 åren i medeltal något mer än 11 studerande ärligen deltagit i föreläsningarna och 21 i övningarna. Deltagandet i de av docenten Bengtsson ledda entomologiska exkursionerna hade också alltid varit synnerligen livligt. Det vore i hög grad beklagligt, om kontinuiteten i undervisningen i entomologi, vilken framgångsrikt bedrivits under så lång tid, nu genom Bengtssons avgång från universitetet skulle brytas.

I detta sammanhang borde också beaktas, att lärarbefattningen i entomologi vid

Lunds universitet vore den enda, som funnes vid svenska universitet och högskolor, och att sålunda endast där en vetenskaplig undervisning inom detta viktiga område av zoologien kunnat erbjudas de studerande. Stor och betydelsefull vore den insats, som lundensiska forskare under mera än ett sekel gjort i den entomologiska vetenskapens utveckling. Från Lunds universitet hade nämligen under denna tid utgått en lång rad av viktiga och omfångsrika originalarbeten över olika delar av vårt lands insektsfauna, och utan att på något sätt underskatta vad som från andra håll framkommit, kunde man med fog påstå, att Lunds universitet varit huvudorten för denna del av naturforskningen inom vårt land. Skulle emellertid detta läroämne fortfarande kunna fylla sin plats i vårt lands vetenskapliga bildning, krävdes nödvändigt, att den enda vetenskapliga lärarbefattning, som funnes i detta ämne, bättre tillgodosåges, än som under den sistförflutna perioden varit fallet.

Emellertid hade entomologien icke blott betydelse såsom en rent teoretisk vetenskap utan också stor betydelse i sin praktiska tillämpning för lantushållningen, skogskulturen och trädgårdsskötseln. Det vore i avseende härå nog att erinra om skadeinsekternas härjningar. Med öppen blick för dessa förhållanden hade därför också statsmakterna under de senaste decennierna på ett erkännansvärt sätt tillgodosett den tillämpade entomologiens krav. Ehuru väl meddelandet av tillämpad kunskap i detta ämne icke i första hand tillhörde universitetet utan särskilda institutioner och anstalter, hade ändå den tillämpade entomologien i allt fall sin livsrot i och hade utvecklats ur den rent vetenskapliga entomologien och måste lida, därest denna ej tillbörligen tillgodosåges vid den akademiska undervisningen.

I detta samband kunde vidare framhållas, att under de senare åren åtskilliga studenter för sin senare utbildning vid skogsinstitut, högre lantbruksinstitut m. m. begagnat sig av den entomologiska undervisning, som vid universitetet stått dem till buds. Den nuvarande föreståndaren för den entomologiska avdelningen hade också haft offentliga uppdrag av domänstyrelsen att studera vissa skadeinsekters härjningar och dessutom vid mångfaldiga tillfällen stått offentliga inrättningar, såsom statens praktiskt entomologiska anstalt, centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet, Sveriges geologiska undersökning, Alnarps lantbruksinstitut m. fl. till tjänst med upplysningar och bestämningar av ekonomiskt viktiga insekter av skilda grupper.

Utav det ovan anförda framginge, att den ifrågavarande befattningen även för framtiden vore nödvändig. Det vore därför också riktigast, om den uppfördes på ordinarie stat med eu mot göromålens vikt någorlunda svarande avlöning.

Denna plats kunde med hänsyn till arten av göromålen och den kompetens, som den av sin innehavare krävde, närmast anses motsvara laborators- och observatorsbefattningarna och borde därför också i löneförmåner jämföras med dem.

Då emellertid universitetet förut vid upprepade tillfällen gjort enahanda hemställan till Kungl. Maj:t och då det kunde tänkas, att statsmyndigheterna i följd av de förhandenvarande kritiska tiderna ej funne det lämpligt att upprätta någon ny ordinarie befattning av denna art, huru starkt den än vore av behovet påkallad, funne Wallengren sig böra framställa även det alternativa förslaget, att konsistoriet måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, att platsen eventuellt inrättades såsom personlig för docenten Bengtsson. Om denna anhållan vunne statsmakternas bifall, bleve därmed den föreliggande frågan visserligen endast temporärt löst, men de nu hotande olägenheterna bleve dock avhjälpda.

Docenten Bengtsson vore av de entomologer, som överhuvud taget kunde tänkas

vilja komma i fråga till en dylik plats, den utan jämförelse mest vetenskapligt meriterade och dessutom i och för sig själv en förtjänt och framstående forskare.

Men bortsett från Bengtssons rent vetenskapliga meriter, sådana de framträdde i hans offentliggjorda arbeten, ägde han även andra, som för den ifrågavarande platsen vore fullt ut lika viktiga. Hans omfattande systematiska kunskaper inom skilda insektsgrupper, hans in i minsta detalj gående kännedom om de ifrågavarande entomologiska samlingarna gjorde honom i alldeles särskilt hög grad skickad till att ombänderhava och vårda dem. Det vore därför synnerligen beklagligt, om Bengtsson just nu, då inom den närmaste tiden den zoologiska institutionen skulle taga i bruk den nyuppförda institutionsbyggnaden, skulle lämna universitetet och ej kunna leda och övervaka de dyrbara entomologiska samlingarnas flyttning och inordning i de nya lokalerna.

Beträffande särskilt Bengtssons duglighet såsom akademisk lärare ville Wallengren framhålla, att Bengtsson alltid dokumenterat sig såsom en synnerligen god undervisare, som på ett klart och lättfattligt sätt kunde framställa sina tankar, och dessutom ägde förmåga att intressera och sporra sina lärjungar till självverksamhet.

Wallengrens hemställan tillstyrktes av filosofiska fakultetens matematisk-naturvetenskapliga sektion.

I skrivelse till kanslern för rikets universitet den 18 mars 1916 upptog det större akademiska konsistoriet i Lund Wallengrens yrkanden, varefter kanslern i underdånig skrivelse den 22 mars 1916 — under hänvisning till sitt yttrande i ärendet den 5 oktober 1915 och särskilt de vägande skäl, som numera blivit av professor Wallengren ytterligare anförda — hemställt om avlåtande av proposition till nu pågående riksdag med begäran, att riksdagen måtte bevilja medel för den i Wallengrens framställning avsedda befattningen, vars innehavare borde benämnas intendent vid zoologiska institutionens entomologiska avdelning och vilken antingen borde uppföras å ordinarie stat eller bliva personlig plats för docenten Bengtsson.

Vid kanslerns skrivelse var Bengtssons meritförteckning fogad.

Departement-
schefen.

Då frågan om anslag till avlönande av en vårdare av den zoologiska institutionens i Lund entomologiska samlingar m. m. av mig föredrogs inför Kungl. Maj:t i sammanhang med övriga anslagsäskanden, som under åttonde huvudtiteln borde föreläggas 1916 års riksdag, fann jag under rådande förhållanden icke tillräckliga skäl föreligga för ändring beträffande det hittills utgående extra anslaget.

De skäl, som förut anförts till stöd för yrkandet därom, att en förbättrad ställning måtte beredas den ifrågavarande befattningshavaren, hava nu återkommit med ökade anspråk på att vinna beaktande. De, som mer eller mindre omedelbart bära ansvaret för att den entomologiska avdelningen av

zoologiska institutionen i Lund och den entomologiska undervisningen därstädes tillbörligen vidmakthållas, hava inför möjligheten av att universitetet skulle förlora docenten Bengtsson uppkallats till förnyade försök att skapa en bättre ställning för vårdaren av de entomologiska samlingarna och läraren i entomologi vid universitetet.

Vid innevarande riksdag hava de båda kamrarna redan hunnit behandla den ordinarie staten för Lunds universitet, och det torde då ej böra ifrågakomma att nu begära anslag till en under åttonde huvudtiteln på ordinarie stat uppförd föreståndarbefattning vid den entomologiska avdelningen. Då jag emellertid med hänsyn till i ärendet förekomna förhållanden anser frågan därom vara förtjänt att inom icke alltför lång tid tagas i allvarligt övervägande, har jag ej ansett lämpligt att ansluta mig till det alternativt framställda yrkandet om upprättandet av en personlig befattning.

Likväl synes man ej böra underlåta att redan nu så vitt ske kan bereda entomologien en bättre ställning vid universitetet i Lund. Värdet och betydelsen av de entomologiska samlingarna samt vikten av den entomologiska undervisningen därstädes hava kraftigt framhållits i ärendet. Ej minst torde man böra uppskatta nämnda undervisning såsom grundval för den tillämpade entomologien, vilken, på sätt professor Wallengren anmärker, har sin livsrot i och utvecklats ur den rent vetenskapliga forskningen. I sistnämnda avseende lära vissa till ecklesiastikdepartementet inkomna uttalanden vara av betydelse. Dessa uttalanden äro avgivna av vetenskapsakademiens sekreterare professorn C. Aurivillius, vilken är entomologiska föreningens ordförande, rektorn vid skogshögskolan professorn A. N. H. Wahlgren, chefen för statens skogsförsöksanstalt professorn G. V. Schotte och föreståndaren för den entomologiska avdelningen av centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet professorn H. A. Tullgren. Uttalandena lyda sålunda:

1) Professor Aurivillius':

Uti skrivelse till dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet har jag år 1900 såsom intendent för naturhistoriska riksmuseets entomologiska avdelning uttalat mig rörande vikten av att de omfattande och värdefulla insektsamlingar, som tillhöra Lunds universitet, stå under sakkunnig ledning och tillsyn, därest de skola komma vetenskapen till godo och ej taga skada.

Riksdagen beviljade då för sakens provisoriska ordnande ett extra anslag av 3,000 kronor till en föreståndare för dessa samlingar. Detta anslag har sedan dess årligen beviljats och uppburits av docenten vid Lunds universitet Simon Bengtsson.

Docenten Bengtsson, som redan en gång varit utnämnd till lektor och när som helst torde kunna erhålla dylik befattning, har av levande intresse för entomologien och de under hans vård ställda samlingarna dock hittills stannat vid den auspräks-

lösa och osäkra befattning han nu innehar, under förhoppning att snart där erhålla en bättre och tryggare ställning. Femton år hava emellertid gått till ända utan att dessa förhoppningar förverkligats. Det kan under sådana förhållanden ej väcka förvåning, om han nu vid 55 års ålder anser sig tvungen att se sig om efter en mera tryggad ställning.

Även om en lämplig yngre kraft skulle kunna erhållas i Bengtssons ställe för samlingarnas tillsyn och vård, bleve dock ett sådant ombyte en svår förlust för den entomologiska forskningen. Docenten Bengtsson är nämligen en mångsidigt utbildad fackman med grundliga insikter på entomologiens flesta områden, har företagit talrika av vetenskapsakademien understödda resor till flertalet av våra landskap samt är väl förtrogen med de samlingar, som nu stå under hans vård, och en genom sina skrifter särskilt över våra dagsländor (Ephemerider) ansedd entomologisk författare. Genom dessa egenskaper är Bengtsson särskilt ägnad att leda de övningar och hålla de föreläsningar, som nu äro förbundna med den entomologiska institutionen i Lund. Då tyvärr ingen dylik undervisning förekommer vid någon annan av våra högskolor, är det lätt att inse, hur stor dess betydelse är för de entomologiska studierna i Sverige. Möjligheten att erhålla en grundläggande högskolebildning i entomologi har blivit ett krav, som näppeligen kan avvisas, sedan numera behovet av dylik utbildning kräves ej allenast för de mera teoretiska studierna vid naturhistoriska riksmuseet utan även för dem, som skola anställas i den praktiska entomologiens tjänst vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet samt vid skogshögskolan och skogsförsöksanstalten.

Enär docenten Bengtsson under en så lång tid på ett synnerligen förtjänstfullt sätt skött sin befattning och då ingen utsikt finnes att för den ringa ersättning, han hittills uppburit, erhålla någon person, som ens tillnärmelsevis lika väl skulle kunna sköta denna plats, tillåter jag mig uttala den meningen, att det skulle vara synnerligen beklagligt, om Bengtsson nu skulle nödgas lämna den plats, han så länge väl skött. För de entomologiska samlingarna i Lund och för entomologiens studium i Sverige synes det mig vara av största betydelse, att docenten Bengtsson genom en mera tryggad och i ekonomiskt hänseende förbättrad ställning för framtiden fästes vid universitetet.

2) Professor Wahlgrens:

Anmodad att i anledning av ifrågasatt ökning av docentstipendiet i entomologi vid Lunds universitet uttala mig angående betydelsen av entomologiska studiers bedrivande vid universiteten, får jag härmed äran anföra.

Ehuru entomologien sedan länge intagit en rangplats inom zoologiens vetenskapsområde, har dess praktiska värde dock varit tämligen förbisett ända till i senare tid, då särskilt i utlandet mera ingående studier av insekternas biologi kastat ett allt klarare ljus över insektsvärldens mångskiftande inflytelser på den mänskliga hushållningen. Om än utvinande av praktiska resultat av entomologisk forskning kanske snarast bör överlåtas åt fackliga högskolor och försöksanstalter, så är det dock av största vikt, att den vid universiteten studerande ungdomen får tillfälle att under god ledning sätta sig in i de vetenskapliga metoder, som för ernående av sådana resultat böra tillämpas, ty endast under eu sådan förutsättning kan man förvänta, att en stam av goda entomologiska forskare skall uppstå, varifrån sedermera de fackliga högskolornas och försöksanstalternas arbetskrafter skola kunna rekryteras. Jag anser därför, att varje åt-

gärd, som kan vara ägnad att skänka den entomologiska forskningen en mera tryggad ställning vid våra universitet, bör hälsas synnerligen välkommen.

3) Professor Schottes:

Entomologien spelar redan numera en betydande roll inom den svenska skogsvården och kommer att göra det ännu mera, i den mån allt större arealer av den svenska skogsmarken få åtnjuta en intensivare skötsel. Ofrånkomligt blir då också, att allt större områden komma att bestå av skogsodlade bestånd, vilka — enligt vad erfarenheten synes visa — i vissa fall äro mera än andra bestånd utsatta för att bli angripna av skogsinsekter. Som ett utslag för den uppmärksamhet, vilken nu ägnas åt skogsentomologien i vårt land, bör framhållas, att från och med den 1 september 1915 inrättats en särskild skogsentomologisk avdelning, det entomologiska laboratoriet, vid statens skogsförsöksanstalt.

Vid denna avdelning komma i första hand de rent skogsentomologiska undersökningarna att utföras, och från densamma ombesörjes också för närvarande undervisningen i skogsentomologi vid skogshögskolan. Vid denna högskola utbildas emellertid endast praktiskt danade skogsmän, vilka undervisas om skogsvårdens direkta krav på entomologien. Däremot torde ej där kunna särskilt utbildas personer med fördjupad vetenskaplig färdighet.

Därför bör det vara av synnerlig vikt, att också vid något av våra universitet bedrivs forskningar och undersökningar i praktisk och tillämpad entomologi. Först härigenom kan bland de studerande zoologerna vinnas verkligt intresse för den praktiska entomologien och på så sätt uppammas vetenskapsmän, lämpliga att vid behov rycka in som forskare eller lärare för den viktiga skogsentomologien.

Mig synes sålunda som om, trots inrättandet av ovannämnda avdelning vid skogsförsöksanstalten, det vore av vikt för skogsvårdens intressen, att även vid något av universiteten genom särskild härför anställd lärarkraft bedrevs undervisning även inom den praktiska och tillämpade entomologiens områden.

4) Professor Tullgrens:

Den entomologiska forskningen är i våra dagar någonting helt annat än för blott ett 50-tal år tillbaka i tiden. Från att huvudsakligen ha utgjorts av faunistik och systematik är den numera lika allsidig och tekniskt lika utvecklad som övrig modern zoologisk forskning. Trots detta har entomologien ännu ej erhållit någon betryggad ställning vid våra universitet.

Det skulle ju kunna tyckas, att de nuvarande lärarkrakterna i zoologi också borde räcka för ämnet i sin helhet. Så är emellertid ingalunda fallet. Detta framför allt beroende därpå, att en undervisning i entomologi helt och hållet kräver sin man. Ej nog med att den entomologiska litteraturen är oerhört rik, själva studiet av insekternas liv och utveckling m. m. är mödosamt och tidsödande. De få nu levande svenska entomologerna, med undantag av de yngre, som haft tillfälle vid Lunds universitet åtnjuta undervisning i ämnet, ha därför måst skaffa sig sin utbildning på alldeles egen hand.

En viss ringaktning för de entomologiska studierna, kvarsittande från den nu rätt avlägsna tidpunkt, då de entomologiska forskningarna huvudsakligen bedrevs diletterantmässigt av företrädesvis amatörer, och en ännu mera beklaglig okunnighet om dessa djurs ofantligt djupgående ingripande på människans verksamhetsområden eller om deras betydelse ur hygienisk-sanitär synpunkt har också gjort, att våra universi-

tetslärare i zoologi på ytterst få undantag när, om också ej undertrycka så i varje fall ej uppmuntra de entomologiska studierna. Att större delen av de zoologer, som efter slutade universitetsstudier gått ut som lärare i biologi vid våra skolor, därför är fullkomligt i saknad av kännedom om våra allra vanligaste insekter och deras liv är min fulla övertygelse, och under min verksamhet som praktisk entomolog har jag ofta haft tillfälle att konstatera detta.

Och detta är så mycket betänkligare, som det väl med fullt skäl kan anses vara minst lika viktigt, att skolynglingen erhåller en viss kunskap om de sanitärt och ekonomiskt viktiga insekterna som om exempelvis våra vanliga rovfåglar.

Enda vägen för avhjälpandet av denna brist synes mig vara, att åtgärder vidtagas för att bereda entomologien vid våra universitet en säker ställning. Detta möjliggöres endast genom anställandet av fast avlönade lärarbefattningar i ämnet. Det är nämligen alldeles omöjligt, att en och samma person skall vara i stånd att för undervisning behärska såväl allmän zoologi som entomologi, då entomologiens forskningsgebit är på grund av insektsvärldens artrikedom väsentligt större än all övrig zoologi tillhopa. I det land, där man väl mer än annorstädes lagt vikten vid en praktisk utbildning av lärarkrafterna, Förenta staterna, har man också ej underlåtit att ge entomologien en god ställning vid universiteten, och jag är övertygad om att envar, som något tagit kännedom om entomologiens ställning därstädes, lätt kan konstatera, att detta lett ej blott till goda vetenskapliga resultat utan också och i ännu högre grad till stor nationalekonomisk vinst.

Allt vad sålunda och i övrigt i ärendet förekommit synes mig väl motivera, att man höjer det extra anslaget, då det ej längre visar sig vara tillfyllest. Sedan anslaget först beviljades, hava lärarlönerna vid de allmänna läroverken höjts. En lektor därstädes har en begynnelseavlöning av 4,000 kronor och en slutlig avlöning av 6,000 kronor. Det är givet, att en sådan plats skall utöva en stark dragningskraft för en universitetsman med blott 3,000 kronor i arvode å extra stat. För en förtjänt, behörigen meriterad universitetslärare torde ock en sådan plats lätt nog stå öppen. Väl har docenten Bengtsson under de senare åren fått sin inkomst förbättrad genom erhållande av docentstipendium. Men sådant stipendium torde ej vidare stå honom till buds. Docentstipendierna äro för övrigt ej avsedda till att förbättra arvoden, som må befinnas för låga; de skola tjäna helt andra syften.

I fråga om den höjning av det extra arvodet, som bör ske, vill jag föreslå, att det ökas till 4,500 kronor, det belopp, som i Wallengrens förslag om avlöning för en ordinarie befattningshavare uppställdes såsom grundavlöning. Arvodel torde för att vara tillfyllest i ovan omnämnda konkurrens med de allmänna läroverkens lektorslöner böra sättas högre än dessas begynnelsesiffror. Kommer arvodel att bestämmas till det sålunda föreslagna beloppet, 4,500 kronor, torde föreskrift böra meddelas därom, att innehavaren av ifrågavarande befattning ej får samtidigt innehava docentstipendium. Anslaget bör utgå under samma förutsättning som

hittills, och bestämmelser rörande befattningshavarens tjänstgöring böra fastställas av Kungl. Maj:t.

Under åberopande av vad jag anfört tillstyrker jag, att Eders Kungl. Maj:t tacktes, med ändring av den i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkten 86, gjorda framställningen om anvisande av ett extra anslag å 3,000 kronor, föreslå riksdagen

att till uppehållande av undervisning i entomologi och vård av de entomologiska samlingarna vid universitetet i Lund anvisa på extra stat för år 1917 ett anslag av 4,500 kronor, att utgå under förutsättning att för tjänstgöringens bestridande, enligt av Kungl. Maj:t fastställda bestämmelser, fullt lämplig person finnes att tillgå.

Vad föredragande departementschefen sålunda tillstyrkt behagade Hans Maj:t Konungen, på hemställan av statsrådets övriga ledamöter, gilla; och skulle proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Hemming Gadd.
